

משולחן הפוסקים

תשרי תשפ"ד מוסדו של רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א מרכז גבוה להוראה ודיינות לשכת הפוסקים

Gilyon 19
מאת הרה"ג ר' משה ראזענבוים
רב ומו"ץ לשכת הפוסקים
טורונטו קנדה - ארה"ב

בית דין צדק הגדול לשכת הפוסקים
היכלי בתי הוראה המרכזי לשכת הפוסקים
ארץ ישראל

לשכת הפוסקים
שע"י ישיבת
רבינו יוסף שלום
לחבר הספר של פוסק הדור מרן הגר"ח אלישיב זיע"א
02-5333755

מנהגי והלכות שמיני עצרת ושמחת תורה

❖ נוסח התפילה (שמני"ע החג) הקפות בשמיני"ע ❖

- א. ליל שמיני של חג הסוכות היא הנקראת שמיני עצרת, ולכמה ענינים היא יו"ט **בפני עצמה** (פז"ר קשי"ב).
- ב. בנוסח התפלה יש אומרים את יום שמיני חג העצרת הזה, וי"א את יום **שמיני עצרת החג הזה** (תרס"ח ס"א, ט"ז סק"א).
- ג. **שכה ואמר את יום חג הסוכות** הזה אם לא עקר רגליו מתפילתו, חוזר לאתה בחרתנו. ואם כבר עקר רגליו יצא ידי חובתו, ואינו חוזר (ואפילו שמחת תורה שאינו יושב בסוכה לכוי"ע) [ברכ"י תרס"ח ס"א, ח"י"א כ"ח ט"ו, נשמ"א סק"ו, הליכ"ש פ"ב סק"ב].
- ד. יש שנהגו לעשות **הקפות בליל שמיני"ע**, ואפילו שמיני"ע שחל בליל שבת (ובלבד שידקדק שלא יבא לחילול ובזיון שבת). [כתבי אריז"ל, משנת חסידים סוף עניני סוכה, והיא עפ"י קבלה מנהג חסידים ואינו מובא בקדמונים]. ואלו שנהגים להניח נר דלוק תוך הארון בשעת ההקפות, כשחל בשבת, ודאי אין לנהוג כן [א"ר תרס"ט סק"ה].
- ה. בליל שבת לפני הקפות, אומרים **מזמור לדוד וברכו** (למתפללים נוסח ספרד) אחרי התפילה, ורק אח"כ אומרים אתה הראת והקפות [בצל החכמה ח"ד קי"ב].
- ו. אומרים **קהלת בשבת** חוה"מ, וכשחל שמיני"ע בשבת קורין אותה לפני קריאה"ת בשמיני"ע (שהיא ימי שמחה, וכתוב בה ולשמחה מה זו עושה. ועוד דכתוב תן חלק לשבעה וגם לשמונה). [דרכ"י ת"צ ס"א, מועדים וזמנים ח"א ל"א].
- ז. אין אומרים י"ג **מידות** בשבת בשעת הוצאת הס"ת [ולענין שמח"ת נהגו שלא לאמרו משום שהוא יום שמחה יתירה].
- ח. אומרים **יזכור ואב הרחמים** אחרי קריאה"ת בשמיני"ע (ואין לשנות מקומה בסידור התפלה) [שבה"ל].

❖ אכילה ושינה בסוכה לבני חו"ל ❖

- א. בחו"ל מדינת דגמרא חייבים לישב בסוכה בשמיני"ע. אבל אין מברכין ברכת לישב משום זלזולא דיו"ט (יתובי יתבינן וברוכי לא מרכינן). ובודאי שאין מכוונים לקיים מצות סוכה. חיוב זה הוא על אוכל שמחוייבים מדינת לאכול בסוכה בימות החג, ולכן פירות ושתייה שאינם מחייבים מעיקר הדין בסוכות הה"ב בשמיני"ע אינו מחוייב. וכן אין נוהגים לישן בסוכה בשמיני"ע (אי בשינה יש יותר זלזול מאכילה ששייך ביה סברת סוכתו עריבה עליו. ב"י בשינה נראה כמוסיף היות שאפילו בימות החג אינו מברך על השינה א"כ אין זה שינוי משא"כ באכילה שאוכל בשמיני"ע עכ"פ בלא ברכת לישב).
- ב. שיעור מצטער בשמיני"ע אם ירד שמים היא אפילו כשרק מטפטפין ויורדין לסוכה, (אפילו כשאנו שיעור טשרח המקפה) מ"מ פטור ששוי"ס אין סוכתו עריבה עליו בכה"ג. והה"נ אם עדיין לא ירדו הגשמים, אבל בעוד מעט אמור לירד יש לפטור בשמיני"ע [שוש"נ"י פ"ג א"ה].
- ג. כהיום נתפשט אצל הרבה חסידים שאינם יושבים בסוכה בשמיני"ע, ורק עושים קידוש אחרי התפילה בבוקר ואוכלים שם מזוונות (וסומכים על דברי הקרבן נתנאל שבמדינות הקרים, ואין סוכתו עריבה עליו, אין לשבת ולאכול בסוכה) [קרבן נתנאל סוכה רא"ש פ"ד א"ז, משיב צדק]. אין לשנות מנהג האוכל בסוכה לנהוג כאותם מנהגים א"כ קיבל כן מאבותיו.

❖ תפלת גשם (משיב הרוח) ❖

- א. נוהגים להזכיר לפני תפלת מוסף על אמירת משיב הרוח ומוריד הגשם (ויש שנהגו רק להתחילו במנחה). ואינו אומרו א"כ הכריזו אותו לפני תפלת הלחש.
- ב. חולה לא אשה שמתפללים בביתם נגררו אחרי הציבור, וידקדקו להתפלל אחרי שידוע שהציבור בביהכ"נ כבר התפללו ואמרו משיב הרוח [ק"י"ד סק"ח, שעה"צ תקנ"א סק"ו]. אבל אם התפללו שחרית אחרי זמן שהציבור כבר התפללו מוסף, אינם אומרים משיב הרוח בשחרית, א"כ רוב מניני העיר כבר התפללו מוסף עם משיב הרוח [תה"ל"ד ק"י"ד סק"ב, שוש"נ"י פ"ג א"ה].
- ג. טעה ושכח לומר משיב הרוח אחרי תפילת מוסף, יתבאר במק"א. [אם נהג כמנהג ספרד לומר מוריד הטל, והמשיך, אינו חוזר לראש. ואם אינו נוהג בימי הקיץ לומר כלום, ושכח חוזר לראש. ואכמ"ל ק"י"ד ס"ה, סק"ה].

❖ שמני"ע שחל בשבת ❖

- א. קדושת **עצי הסוכה**, הסכך, ונוי סוכה, נמשכת עד מוצאי שמחת תורה. ולכן אין להסתירה בכלל, או להנות ממנה באופן שמבטל ממנה קדושתה (כגון לאכול פרי, או לזרוק עציה וכדו'). אבל יכול **להוציא משם כליו** לכבוד יו"ט האחרון בהושענה רבה ממנחה קטנה (תרס"ו מ"ב סק"ט).
- ב. נכון לדקדק **לקיים מצות סוכה** וברכותיה שוב לפני שמקבל על עצמו קדושת יו"ט של שמיני"ע, ואם יש לו הזדמנות לקיימו ע"י ברכת לישב עדיף (ובפרט שע"י"ז קל ענין ישיבה בסוכה בשמיני"ע, לאלו שמקיימים כדינה, שניכר מה שאינו מברך על ישיבתה). אמנם כיון שבלי ל"ט צריך לאכול הסעודה לתיארוך, יש למנוע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה [תקכ"ט ס"א, פמ"ג א"א תרס"ח ס"א].
- ג. אלו שנטלו **צפרני ידיהם** לפני יו"ט הראשון, (ובפרט אם נוהגים לטלן בכל ערב שבת) יכולים גם בערב שמיני"ע (שאינן בזה משום בזיון יו"ט) [תקל"ב סק"ב].
- ד. נכון להדליק **נר נשמה** כנהוג מבע"פ לאלו שיאמרו יזכור ביום שמיני"ע (וארצי"ט לאמ"פ).
- ה. ידקדקו הנשים **להדליק נרות מבע"פ**, ולא יטעו במה שהיא עו"ט שהרבה מאחרים עד לילה ממש להדליק (וידליק לפני שמברך כבליל שבת).
- ו. **ברכת הדלקת נרות** כוללת שבת ויו"ט. להדליק נר של שבת ויו"ט. טעה ושכח להזכיר אחד מהם (או של שבת, או של יו"ט), אינו חוזר ומברך [רס"ג סק"ד].
- ז. אשה שהדליקה נרות שבת ויו"ט, וברך **שהיינו** בשעת מעשה, י"א שלא תענה אמן כששומע מבעליהם בשעת קידוש על שהחיינו [תר"י"ט ס"ד, רבבות אפרים ח"א קפ"ב].
- ח. אחרי תפלת מנחה אומרים **קבלת שבת**. לנוסח ספרד אומרים מזמור לדוד, שני חרוזים הראשונים של לכה דודי, שמור וזכור ולקראת שבת, ושנים האחרונים ימין ושמאל ובוני שלום. ואח"כ יאמר מזמור שיר, וה' מלך. אמירת כגוונא נחלקו המנהגים, ואין נוהגים לאמרו. [מהר"י"ח לא נהג, ומט"א נהג לאמרו]. ולנוסח אשכנז אומרים רק מזמור שיר (וא"א במה מדליקין). מוסיפין בליל שבת ושמרו לפני וידבר משה לפני שמונ"ע.
- ט. אומרים **יקום פורקן**, ומי שברך אחר קריאה"ת. וא"א אב הרחמים.
- י. אין נוהגים לאכול **שלוש סעודות** ביו"ט, אבל כשחל שמיני"ע (או כל יו"ט) בשבת ודאי צריך לקבוע סעודתו שלשה פעמים. ולכן נוהגים לחלק סעודתו של יום לשנים, ושתייה איזה הפסק ביניהם (יש שמתפללים מנחה באמצע, מדבר בלימוד או יוצא לחוץ שיש שינוי מקום וכדו') [מג"א רט"ו]. וטוב לדקדק שמאכל החשוב החם יסדרו להכינו לסעודה הראשונה שהיא הסעודה החשובה יותר.
- יא. אין לעשות שום **הכנה** לסעודת ליל שני מבע"פ, אבל להוציא חלה ממקפיה בבוקר מותר (כשתהיה אפשרות להשתמש עמה בשבת עצמה).
- יב. אלו שצריכים **לעשות מלאכה** (מוצאי יום ראשון אחרי צאה"כ, לפני קידוש), ועדיין לא אמרו ותודיענו, כמו נשים להכין צרכי הסעודה ולהדליק נרות, יאמרו לפני כן המבדיל בין החול.
- יג. מוצאי שבת כשחל שמיני"ע בשבת צריכים להבדיל. ונוסח **ההבדלה** שונה מנחול, ומזכירים אותה באמצע התפלה ובשעת קידוש ליל יום שני. אומרים נוסח ותודיענו לומר כל מוצאי שבת שחל ביו"ט [תצ"א ס"ב]. ואם שכח בתפלתו והמשיך כבר לומר ותתן לנו, אינו חוזר. וסומך על מה שיבדיל על הכוס [אע"פ שעדיין לא סיים הברכה, ובחול בכה"ג היה חוזר להבדיל, אבל כאן הרי כבר אמר שם השם] [מט"א תקצ"ט ס"ז, שבה"ל ח"ט כ"ג א"ב].
- יד. בשעת קידוש מזכירים שוב **הבדלה** כשחל מוצאי שבת בליל יו"ט, וסדר הקידוש היא יקנה"י (יין, קידוש, נר, הדלה, זמן). ואין מברכים על בשמים, או לשפוך מעט מן הכוס כנהוג לגבי הבדלה [תע"ג סק"ג, רצ"ו ס"א, ששי"כ פס"ב סט"ו]. ויש להנות מהנרות (אם יש נר של שתי פתילות עדיף, ואם לאו לכה"פ ישים שתי
- יז. נרות בצד חבירו בלא שיגעו זב"ז מחשש ממתק). ויש לדקדק לחתום המבדיל ביון קודש לקודש בהבדלתו. ר"פ קי"ל בטעה ואמר בין קודש לחול שחוזר ומברך [שבה"ל ח"ח קי"ח]. שכח להבדיל בשעת קידוש, אומר באמצע סעודתו על הכוס עם נרות נוסח ותודיענו, אבל בלי ברכת בורא פרי הגפן שוב.
- יח. יכולות הנשים **לטעום מכוס** של קידוש של מוצאי יו"ט הראשון, אף שנעשית הבדלה עליה, שהרי קדשו על הכוס ואינו מיוחד להבדלה [שובע שמחות פ"ד קצ"ו]. אין אומרים **זמירות מוצאי שבת**, משום כבוד יו"ט [מט"א ת"ר ס"ב].

מושולתן הפוסקים

מרכז גבזה להוראה ודינות לשכת הפוסקים מוסדו של רשכבה"ג מן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א תשרי תשפ"ד

Gilyon 19
מאת הר"ג ר' משה ראזענבוים
ר' זמו"ץ לשכת הפוסקים
טורונטו קנדה - ארה"ב

בית דין צדק הגדול לשכת הפוסקים
היכלי בתי הוראה המרכזי לשכת הפוסקים
ארץ ישראל

מז. נהגו להקיף ולקדוד אפילו עם ס"ת הפסולים (הו"ל כיחוד ואין בו משום מוקצה) הליכ"ש פ"ב א"י"ב].
מח. יזהרו ביותר שלא יהיה ח"ו תערובות בין אנשים ונשים, אלא יעשו מחיצה הראויה [סוכה נ"ב. תקכ"ט ס"ד].

קידוש (וברכת כהנים)

מט. מי שאין לו מספיק מקום בביתו לאכול סעודתו, או ביהכני"ס שרצו לקבוע מקום להציבור לעשות קידוש, ואין מקום פנוי אלא שיאכלו בסוכה, צריכים לעשות פעולה הניכרת שאין הסוכה כשרה (שלא יהא נראה כמוסיף). אין כיסוי שלא"ק מספיק לכך, אלא יכניס כלים שאינו מכניסים במשך ימי החג, כגון פח אשפה [תרס"ז ס"א].

נ. נוהגים בהרבה מקומות שנושאים כפים בשחרית בשמח"ת, היות שכבר עשה קידוש, ויש חשש שכרות. אמנם לא נהגו לומר ותערב או שאר בקשות בכה"ג בזמן שהארון פתוח, והס"ת בחוץ צריך לעמוד, וא"כ הה"נ בשעת ההקפות צריך לעמוד כל זמן שהס"ת מחוץ לארון הקודש. ומי שאפשר להחמיר בזה ראוי לעשות כן (ובכלל זה, שלא יסמוך על שטענדר כשמיכתו מחזיקתו).

נב. בהקפה הראשונה של שבע ההקפות (שהיא עיקר מנהג ההקפות), יש לעמוד [הליכ"ש פ"ב א"י"ט, עני"ש 34].

נג. אם חלש ורצה לשבת, ויש באפשרותו להחזיק ס"ת בישיבתו, יכול לישב (ואפילו אם היא ס"ת פסולה, שמדינה אין חיוב לעמוד כשהיא עוברת לפניו) [ערה"ש יו"ד רפ"ד ס"ד]. אבל יתכן שאינו מן הנכון לקחת הס"ת מהרוקדין עבור השתמשותו הפרטי, לאפשר לו לשבת.

נד. בין ההקפות שאנשים המחזיקים הס"ת עומדים במקומן, וממתניים עד שיכבדו אנשים אחרים, הוי כעומד במקום אחד, ויש להקל לשבת [ערה"ש יו"ד רפ"ב ס"ה, אמנם בשושני"י פ"ד סק"י צידד להקל יותר כשיושב מחוץ למחיצת אנשים הרוקדים].

נה. כשהס"ת במחול הפנימי של הריקודים או כשאנו נראית ע"י"ו להדיא, יש להקל לישב [קוה"ל פמ"ד א"ה].

מוצאי יו"ט

נו. אחרי סוכות יסתור הסוכה מיד, שע"י"ו רואים שנעשית ונשתמשה רק לצורך המצוה [סדר היום בעניני מוצאי סוכות] וגם שלא יבא ח"ו לבזיון במה שמאחר להסירו.

נז. יום שאחרי סוכות נקראת אסרו חג, ונוהגים להוסיף בו מעט מאכילה ושתייה [תכ"ט ס"ב].

• נכון לציין שאלו ההלכות נכתבו לפני חו"ל, הנמצא בחו"ל שנוהגים שני ימים שמנ"ע ושמח"ת

• עוד לציין שלא הרחבנו כאן הדיבור בענין קריאת התורה ודינה המיוחד לשמחת תורה

להערות והארות או להירשם נא לשלוח
LISHKASHAPOSKIM@GMAIL.COM

הכנה למוצאי שבת (וי"ט)

ל. בשנה רגילה (שחל שמנ"ע ביום חול) יש איזה עצות להכין מבע"י עבור שמח"ת. אבל כאמור כשחל בשבת, אין להכין כלל וכלל (לא צרכי הבית, אכילה, סידור ביהכני"ס, גילולו ס"ת וכדו').

לא. יכולה להוציא חלה מהמקפא מבע"י עבור סעודת הלילה.

לב. אם יש השתמשות לשולחן וכסאות בבית מבע"י, יכול להכניס מהסוכה, אבל בלא שיסדרם בביתו (אא"כ כשמעלהו, בלי שיהיה טירחא גדולה) מסדרם מיד מסביב לשולחן או במקומן הראוי [תרס"ז ס"ו].

לג. לגלול ס"ת עבור יום אחר הוי כתיקון ואסור משום הכנה (ואפילו לגלול מבע"י). והה"נ להביא ס"ת לביהכני"ס אסור (שניכר סבתו).

לד. לסדר שולחנות כשניכר שהוא לצורך הקפות שיהא מקום פנוי לריקודים, אסור. אבל לסדר הספרים אה"צ (אפילו כשכונתו לצורך שמח"ת) מותר שנראה כאילו רק רוצה מקום פנוי ונקי.

לה. קטנים המשחקים עם ס"ת שלהם, ורוצים להביאם מבע"י לביהכני"ס, יכולים להקל ולהביאם אלא שישתמשו עמה מבע"י.

לו. אין לה הוציא מאכלית כשחל בשבת משום שהיא כהכנה הניכרת.

לז. מכירת העליות מותרת אפילו מבע"י לצורך שמחת תורה [משום קניית העליה היא גופא כבוד התורה, וא"כ אינו ענין של הכנה, שמקיים עיניה מיד הגרש"מ שליט"א].

פרידה מן הסוכה

לח. כשיוצאים מן הסוכה נהגו לומר יה"ר שזוכה לישוב בסוכה של לותן. הזמן ליפרד היא כשגומר לקיים מצות הישיבה (לא רק כשנכנס ליפרד). ולכן יראה ליפרד מיד אחר שאכל אכילה המחוייבת מעיקר הדין בסוכה וכ"ש לא בזמן שיורד גשם (ואפילו לאותם שאינם אוכלים בסוכה בשמנ"ע). ועכ"פ ישהה זמן קצר לכה"פ בסוכה לפני שנפרד [שושני"י פ"ג ט"ו].

לט. להאוכלים בסוכה בשמנ"ע הזמן ליפרד היא לעת ערב. ולא לו שאינם אוכלים במשך היום, יכולים לקיימו כנהוג אחרי קידוש בבוקר.

מ. אלו המחבין המצוות נהגו לנשק דופני הסוכה בכניסתן וביציאתן כשנפרדים ממנה [מ"ב תע"ז סק"ה להראות חיבוב המצות, ואשרי מי שעובד ה' בשמחה].

הקפות בשמח"ת

מא. נוהגים להוציא אחרי תפלת ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים שירות ותשבחות, ולהקיף הבימה עם הספרי תורה שבביהכני"ס, והכל משום שמחה, וגם משום שהיא שמחה לגמרה של תורה [תרס"ט ס"א]. ומותר הרקידה ולספק כף אל כף בשעת ההקפות לכבוד התורה [פמ"ג א"א סק"א ד"ה אע"ג].

מב. אחרי שהוציאו הס"ת מהארון, נוהגים להשאיר נרות בפנים [א"ר תרס"ט ס"ה, ודעת הט"ז למנוע מזה מאיסור השתמשות ארון הקודש לצורך חול].

מג. יכול להעביר ס"ת ממקום למקום בשמח"ת אפילו כשהוא רק דרך עראי בין לצורך ההקפות ובין לצורך הקריאות [תרס"ט סק"ט].

מד. נוהגים להקל (לאותם המחמירים בכל השנה) לשיר שירים עם מילים מפסוקי התורה לכבוד התורה בשמח"ת (טוב לי תורת פיך, שאו שערים וכדו').

מה. מי שכידוהו להקיף עם ס"ת אין לסרב מלקבלו. ואחר שסייב עמה קצת יכול להעבירו לאחר (אפילו בלא שנטלוהו ממנו) [ברכות נ"ה. ג' דברים מקצרים מ"ו ושנותנו של אדם מי שנותנו לו ס"ת לקרות ואינו קורא וכו' כי הוא חייך ואורך ימך וכו' שו"ת האלף לך שלמה או"ח ל"ז, הה"נ לענין הקפות יש בזה משום בזיון].

מו. אין לתת ס"ת לקטן להחזיק בשעת ההקפות [קמ"ז סק"ז].

לע"נ ר' פנחס שלום ב"ר יצחק ז"ל נלבי"ע הושענה רבה תשנ"ה

זו"ו האשה שיינדל הינדל בת רבי אברהם יום טוב ע"ה נלבי"ע שמיני עצרת תשי"ב

לשכת הפוסקים מאחלת לכם פתקא טבא און א גוט יום טוב!!!